

Η ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Τοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος Χρυσόστομου

(Εἰσήγησις κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις Τακτικὴν Συνεδρίαν τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῇ 7.10.2026)

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί,

Ἀνερχόμενος στὸ ἱερό τοῦτο βῆμα, ἐπικαλοῦμαι τὸν θεῖο φωτισμό, ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου καὶ ἀπευθυνόμενος μὲ σεβασμό καὶ εὐγνωμοσύνη στὸν ἅγιο Πρόεδρο καὶ ἕνα ἕκαστον τῶν τιμίων μελῶν τοῦ Ἱεροσυνοδικοῦ Σώματος, παρακαλῶ «εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Δέσποτα Ἄγιε!».

Τὸ διαδίκτυο, παρὰ τὶς ὅποιες ἐπιφυλάξεις, φαίνεται πὼς εἶναι πλέον μιὰ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα στὴν ζωὴ μας.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ πρώτη ἔγνοια τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου εἶναι νὰ φέρεי πάντοτε μαζί του τὸ κινητὸ του τηλέφωνο ἢ τὸ smart watch καὶ ἐναγώνια ἢ ἐρώτησή του, ἐὰν ὁ χῶρος, ὅπου κάθε φορὰ εὐρίσκεται, διαθέτει Wi-Fi καὶ ποιός εἶναι ὁ κωδικός του, ὥστε νὰ ἔχει πρόσβαση στὸ διαδίκτυο.

Θεωρεῖται ἀπολύτως ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐπικοινωνία, τὴν γνώση, τὴν πληροφόρηση καὶ τὴν διάχυση τῆς πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερα πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν καί, ἴσως, ὅχι πάντοτε νόμιμον, χρῆσιν ἐπιτήδειον.

Κατὰ συνέπειαν καὶ στὴν ζωὴ τῶν Κληρικῶν φαίνεται ἀναπόφευκτο, ἂν ὅχι καὶ ἐπιθυμητό, ἀφοῦ οἱ Κληρικοὶ ζοῦν μέσα στὴν κοινωνία καὶ εἶναι μέρος αὐτῆς καὶ νομίζω ὅτι ἡ ἴδια ἡ πραγματικότητα ἔχει δώσει θετική, καὶ μὴ δεχόμενη ἀντίλογο, ἀπάντηση στὸ ὑποτιθέμενο ἐρώτημα, περὶ τοῦ ἐὰν πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν οἱ Κληρικοὶ τὸ διαδίκτυο. Γνωστὸ ἐπίσης τυγχάνει ὅτι, ἀκόμη καὶ στὴ ζωὴ τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ τῶν Μοναχῶν ἔχει εἰσχωρήσει καὶ φαίνεται ἔντονη ἡ χρῆση, λόγῳ τῶν ἀναγκῶν τους καὶ τῆς σχέσεώς τους μὲ τὸν κόσμο.

Ὁ τίτλος μάλιστα τῆς εἰσηγήσεως θεωρεῖ πραγματικά αὐξημένη καὶ διαρκῶς αὐξανόμενη αὐτὴν τὴν παρουσία τῶν Κληρικῶν.

Τὸ ἐπίθετο «αὐξανόμενη» χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ περιγράψει μιὰ κατάσταση, ἓνα μέγεθος ποὺ δὲν μένει σταθερό καὶ στάσιμο, ἀλλὰ συνεχῶς ἀνεβαίνει καὶ διευρύνεται.

Αὐτὴ ἡ αὐξανόμενη παρουσία δημιουργεῖ θετικές ἢ ἀρνητικές σκέψεις καὶ ἐνδεχομένως προβληματισμούς, ποὺ θὰ ἀπασχολήσουν, πιστεύω, καὶ τὸν διάλογο ποὺ θὰ ἀκολουθήσει τὴν ταπεινὴ μου κατάθεση.

Ἀσφαλῶς, πολλοὶ θὰ δοῦν καὶ θὰ χαιρετίσουν αὐτὴν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος αὐξανόμενη παρουσία ὡς ἔνδειξη προόδου καὶ μιᾶς ἀναγκαίας καὶ ἀξιέπαινης ἐξωστρέφειας ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμο, τῆς τελευταίας ὀριζομένης κακῶς μὲν, ὑπὸ πολλῶν δέ, ὡς κοινωνίας μόνον τῶν ποιμένων. Ἐπὶ τέλους, θὰ ποῦν, ἡ Ἐκκλησία προσδεύει, ἐκσυγχρονίζεται, συμπορεύεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὴ τοὺς νέους, ἀντὶ νὰ παραμένει κλεισμένη στὸν ἑαυτό της ἢ νὰ ἀκολουθεῖ ἀσθμαίνουσα καὶ καταϊδρωμένη τὶς ἐξελίξεις ἢ, πολὺ χειρότερα, νὰ ἐξορκίζει αὐτὴ τὴν σπουδαία κατάκτηση τοῦ ἀνθρώπου.

Υπάρχουν, ὡστόσο, ὄχι πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀντίπερα ὄχθη, οἱ περισσότεροι ἐπιφυλακτικοὶ -σκεπτικιστές τοὺς λένε- ποὺ διατηροῦν ἀμφιβολίες καὶ ζητοῦν ἐπαρκῆ καὶ ἀντικειμενικὴ μελέτη τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς τῆς χρήσης καὶ χειροπιαστὴ τεκμηρίωση τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας τῶν ἀνθρώπων παρεχομένων ὑπηρεσιῶν.

Διερωτῶνται ἀκόμη τινές· μήπως ἡ αὐξανόμενη χρήση ἀποτελεῖ ἔνδειξη ἐκκοσμίκευσης τῆς Ἐκκλησίας; Μήπως εἶναι δηλωτικὴ κατάχρησης; Καὶ ἐὰν ναί, ποιό εἶναι τὸ ἐπιτρεπτὸ ἐκεῖνο ὄριο ποὺ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνεται;

Δὲν εἶναι, μάλιστα, καθόλου τυχαῖο τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν θεματικὴ αὐτὴ πρόταση τὴν θέτει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Μέχρι σήμερα, ἡ ἴδια ἔχει ἀποφασίσει καὶ γράφει σχετικὰ, ἀπευθυνόμενη πρὸς τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ τὶς Ἱερές Μητροπόλεις. Ἀπὸ τὴν προσεκτικὴ μελέτη τῶν κειμένων, προκύπτει, ὅτι, κατ' ἀρχήν, ἔχει ἀποδεχθεῖ ὅτι οἱ Κληρικοὶ τῆς χρησιμοποιοῦν τὰ σύγχρονα μέσα γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ὑψηλὴ

ἀποστολή πού ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τοὺς ἀνέθεσε, νὰ γίνουν ἀλιεῖς ἀνθρώπων,¹ ἀξιοποιῶντας μάλιστα καὶ τὰ «δίκτυα» τοῦ διαδικτύου. Διαισθανόμενη, ὥστόσο, τὸν διόλου εὐκαταφρόνητο κίνδυνο, πού συνεπάγεται ἡ ἐκ μέρους των εὐρεία ἢ καὶ σὲ ἀνησυχητικό βαθμὸ χρήση του, σπεύδει, μὲ τὴν ὀφειλόμενη φροντίδα, νὰ προλάβει ἐκτροχιασμούς ἢ καὶ νὰ ἐπαναφέρει, διὰ τῆς μετανοίας, ἥτοι τῆς ὀρθῆς, συνετῆς καὶ μετρημένης διαχείρισης, τοὺς τυχόν παρεκτρεπομένους.

Συνεχίζοντας τὴν τελευταία μου σκέψη, δὲν θὰ ἀποσιωπήσω καὶ τὴν ἐκφρασθεῖσα, ταυτόχρονη σχεδὸν μὲ τὴν ἀνακοίνωση τῶν θεμάτων τῆς τρεχούσης Ἱεραρχίας, ὑπὸ τινων καχυποψία ὅτι ἡ ἀσχολία μὲ τὸ θέμα τοῦτο, δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν ἐπιθυμία τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, νὰ λογοκρίνουν, νὰ φιμώσουν τοὺς ὑπὸ τὸ ὠμοφόριό τους Κληρικούς καὶ νὰ τοὺς στερῇσουν τὸ συνταγματικῶς κατοχυρωμένο δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης ἐκφρασης.² Μᾶς πονάει, ἀλήθεια εἶναι, αὐτὴ ἡ διάθεση τινων νὰ κάνουν πέρα καὶ πίσω ἀπὸ τὰ φαινόμενα δεύτερες σκέψεις, ἀεῖποτε πονηρές, ἀλλὰ καὶ δὲν μᾶς ἐκπλήσσει, γιατί τοῦτο δὲν εἶναι πρωτόγνωρο, ἀφοῦ αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ παράπονο τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τοὺς δῆθεν προστάτες τῶν θεϊκῶν δικαιωμάτων πού ἐκφράσθηκε μὲ τὸ ἐρώτημα: «ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;».³

Πρέπει, ὅμως, νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἴδια ἡ διατύπωση τοῦ θέματος εἶναι ἐκδηλωτικὴ μιᾶς ἀγωνίας, ἐνδεχομένως δικαιολογημένης, ἢ ὅποια, ὥστόσο, δὲν φαίνεται πῶς ἔχει ἰδιοτελῆ κίνητρα. Μὲ ὅλα τοῦτα τὰ εἰσαγωγικά, ἀβίαστα προκύπτει ἓνα ἐρώτημα: Καλὸ ἢ κακὸ τὸ διαδίκτυο; Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀπλό. Διαφεύγει μιᾶς ἠθικιστικῆς ἢ ψυχολογικῆς προσέγγισης, ἀγγίζει τὴν ὄντολογία. Γιὰ νὰ ἀπαντήσῃ κάποιος πρέπει νὰ ἀντιληφθεῖ ὅτι τὸ διαδίκτυο εἶναι μία ἀπὸ τὶς ἐφαρμογές τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας. Ὑπενθυμίζω ὅτι ἡ ψηφιακὴ πραγματικότητα ἀπασχόλησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος πρωτοποριακά, μὲ ἀφορμὴ τὴν συμπλήρωση ἑκατὸν ἐτῶν κυκλοφορίας τοῦ περιοδικοῦ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ». Στὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ὑπάρχει διαθέσιμο πλούσιο ὑλικὸ γιὰ εὐρύτερο προβληματισμό. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς σύγχρονης τεχνολογίας πρέπει νὰ

¹ Ματθ. 8', 19.

² Ἄρθρο 14, παρ. 1 τοῦ Συντάγματος.

³ Ματθ. 9', 4.

ιδωθεῖ μέσα στό εὐρύτερο γίγνεσθαι αὐτοῦ πού ἀποκαλοῦμε δυτικό πολιτισμό, ὁ ὁποῖος συστηματοποιήθηκε μέσα ἀπό τίς ιδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ. Αναρωτιέται, λοιπόν, κανείς· Τί ἔχει νά πεῖ καί νά συστήσει καί νά ζητήσει ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπό τοὺς παντὸς βαθμοῦ Κληρικούς Της;

Τὴν ἀξιολογικὴ ἀπάντηση στό ἐρώτημα, καλὸ ἢ κακὸ τὸ διαδίκτυο, θὰ δώσει ὁ ἴδιος ὁ χρήστης ἄνθρωπος. Ἀπὸ τὸν σκοπὸ καὶ τὸν τρόπο χρήσεως. Γιατί καὶ πῶς τὸ χρησιμοποιεῖ;

Τὸ διαδίκτυο εἶναι πράγματι ἓνα δίχτυ πού μᾶς παρέχει τὴν δυνατότητα τῆς ἄμεσης ἐπι-κοινωνίας καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀλιεύουμε στὴν μεγάλη καὶ εὐρύχωρη θάλασσα τῆς γνώσης καὶ τῆς πληροφορίας καὶ σὲ ἐλάχιστο χρόνο νὰ γεμίζουμε τὰ δίχτυα μας, σὲ σημεῖο πού ἐνδεχομένως θὰ χρειασθοῦμε καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς «ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ»⁴ νὰ βοηθήσουν στό «βιράρισμα». Ὅμως, ὅπως ἡ θάλασσα, ἔτσι καὶ αὐτό, ὑποκρύπτει καὶ μυρίους κινδύνους. Θολὰ νερά, ὑφάλους καὶ σκοπέλους, σπηλιές καὶ δωμάτια σκοτεινά, «ἐρπετά, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων»,⁵ πού εἶναι ἑτοιμα νὰ κατασπαράξουν τοὺς ἀνυποψίαστους καὶ ἀπρόσεκτους ἀλιεῖς.

Τὸ δίκτυο αὐτὸ ἔχει μία ἰδιαιτερότητα πού δὲν πρέπει νὰ παραβλέπουμε· νὰ ἀγγιστρεῦει καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν χρήστη του, ἀφοῦ «τὸν παρακολουθεῖ», «τὸν ἀκούει», συλλαμβάνει τίς ἐπιθυμίες του καὶ ἄμεσα ἀνταποκρίνεται μὲ προσφορὲς πού τοῦ δημιουργοῦν θαυμασμὸ μὰ καὶ ἀπορία, «τὸν καταγράφει» ἀνεξίτηλα καὶ ἀνεξάλειπτα, διατηρεῖ ἄσβεστα τὰ ἴχνη του καὶ ἐνίοτε καθίσταται καὶ ἀδιάψευστος μάρτυρας κατηγορίας του. Ἀβίαστα προκύπτει τὸ ἐρώτημα· τὸ κατέχω τελικὰ τὸ δίκτυο ἢ μὲ κατέχει; Καὶ ἐάν ἰσχύει τὸ δεύτερο, ἀλήθεια, τί γίνεται ἡ βασικὴ προϋπόθεση τῆς ὀρθόδοξης ἀνθρωπολογίας πού ἀκούει στό ὄνομα ἐλευθερία;

Δὲν ἀρκεῖ βεβαίως ἡ ἐξέταση τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς χρήσης τοῦ διαδικτύου γιὰ τὴν ἀξιολογικὴ κρίση του, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπολογισθεῖ καὶ ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖο δαπανᾷ ὁ ἀλιεὺς στὴν ιδιότυπη αὐτὴ ἄγρᾳ. Εἶναι

⁴ Λουκ. ε', 7.

⁵ Ψαλμ. ργ', 25

ἐμφανῆς ὁ ὑπαρκτός κίνδυνος τῆς ἐξάρτησης, ὁ ὁποῖος προκύπτει ἀπὸ μιὰ ἀλόγιστη χρήση καὶ ἤδη ἀλλοῦ δημιουργοῦνται κέντρα ἀπεξάρτησης, κάτι ποὺ θυμίζει αἰχμάλωτα στὶς οὐσίες καὶ τὸ ἀλκοὸλ θύματα. Πόση ὥρα πρέπει νὰ διαθέτει ὁ χρήστης καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ Κληρικός, ἀλλὰ καὶ πόση ἐνέργεια νὰ καταναλώνει, ὥστε νὰ τοῦ ἀπομένει χρόνος στὸ εἰκοσιτετράωρο, γιὰ τέλεση ἱερῶν ἀκολουθιῶν, κατ' ἰδίαν προσευχή, μελέτη καὶ ποιμαντικὴ ἐργασία; Καὶ, ἀλήθεια, πόσοι ἀκόμη, ἄλλοι κίνδυνοι ὑφίστανται, γιὰ τὴν ψυχοσωματικὴ ὑγεία, ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴ, ὅταν ἡ εὐπερίστατος κυριολεκτικὰ καὶ πλεονάζουσα ἁμαρτία εἰσβάλλει καὶ προβάλλεται ἀφειδῶς μέσῳ τῆς λήψης, ὅχι πάντοτε κατ' ἐπιλογὴν, ἄσεμνων εἰκόνων ἢ ἐφαρμογῶν καὶ ἀμέτρητων ἄλλων προκλήσεων καὶ καταστροφικῶν πειρασμῶν; Πολλοὶ ἄνθρωποι ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ πρόβλημα ὑπερβαίνει τὸ ζήτημα τῆς καλῆς ἢ κακῆς χρήσης. Διερωτῶνται· μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μόνο καλὴ χρήση, ὅταν σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους λειτουργεῖ ὁ ἕτερος νόμος⁶ καὶ μέσῳ τῆς καλῆς χρήσης εἶναι δυνατόν νὰ ἀλλοιωθεῖ ἡ στάση μας ἀπέναντι στὸν κόσμον, τὸ περιβάλλον καὶ τὸν Θεό, χωρὶς μάλιστα νὰ τὸ ἀντιλαμβανόμαστε; Τὸ ὑπὸ διαπραγματεύσιν θέμα μας, ὅμως, δὲν ἀφορᾷ μόνον τὴν παθητικὴ, ἐντὸς ἢ ἐκτὸς εἰσαγωγικῶν, χρήση τοῦ διαδικτύου ἐκ μέρους τῶν μελανοφορούντων, ἀλλὰ καί, κυρίως, τὴν παρουσία τους σ' αὐτό, ὡς πρωταγωνιστῶν! Καὶ ἐάν μάλιστα ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς Κληρικούς, αὐτὸ ποὺ λέγεται γενικῶς γιὰ τοὺς καθ' ὑπερβολὴν χρηστές τοῦ διαδικτύου, ὅτι, δηλαδή, αὐτὴ ἡ χρήση εἶναι ἀπελπισμένη προσπάθεια ἀντιμετώπισης μιᾶς ἀτέλειωτης μοναξιᾶς, καὶ, διὰ τῆς αὐτοπροβολῆς, πρόκληση ἐνδιαφέροντος, τότε τὰ πράγματα εἶναι σοβαρά, ἐνδεικτικὰ ἴσως μιᾶς κλονισμένης ψυχῆς, ἢ ὁποῖα ἀναμένει ἓνα καλὸ Σαμαρείτη, ποὺ θὰ σκύψει στοργικὰ στὸν ἐμπεσόντα στοὺς ληστές καὶ τετραυματισμένο κάτοχό της.

Ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος, νομίζω ὅλοι συμφωνοῦμε σ' αὐτό, ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ἀνάλογη πνευματικὴ πρόοδο. Μὲ τὴν αὔξηση τῶν δυνατοτήτων πρέπει νὰ ἔχουμε καὶ αὔξηση τῆς αἴσθησης τῶν ὑπευθυνότητων χάριν τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας. Δύσκολος ὁ ἀγῶνας καὶ ἄνισος! Παρὰ ταῦτα, πρέπει νὰ τὸν ἀναλάβουμε. Ἔχει καὶ προσφέρει καὶ πολλὰ θετικὰ ἢ τεχνολογικὴ ψηφιακὴ ἀνάπτυξη.

⁶ Ρωμ. ζ', 23.

Αλήθεια, μέσω αὐτοῦ, οἱ Κληρικοὶ μποροῦν καὶ πρέπει νὰ πραγματοποιήσουν μιὰ ἔξοδο πρὸς τὸ ποίμνιό τους, ἐκείνους ποὺ δὲν συχνάζουν στοὺς ναοὺς καὶ μάλιστα τοὺς νέους ἀνθρώπους, ποὺ γιὰ διαφόρους λόγους δὲν μᾶς πλησιάζουν, εἶναι ὅμως ἐξοικειωμένοι μὲ τὴν χρήση τοῦ διαδικτύου. Αὐτοὶ ἐνδέχεται νὰ παρακολουθήσουν ἓνα βιντεάκι ἐνὸς Κληρικοῦ, νὰ ἀκούσουν μιὰν ἀπάντηση σὲ ἓνα ἐρώτημα ποὺ τοὺς ἀπασχολεῖ, νὰ ἀνοίξουν ἓνα δίαυλο διαλόγου καὶ ἐπικοινωνίας. Νὰ πληροφορηθοῦν στὴν συνέχεια ἀπὸ τὴν ιστοσελίδα τῆς Μητροπόλεως τους ἢ τῆς Ἐνορίας τους γιὰ τὶ νεανικές συντροφίες, τὴν Κατηχητικὴ δραστηριότητα, γεγονότα καὶ ἐκδηλώσεις, νὰ διαβάσουν τὴν ἐρμηνεία τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς τῆς Κυριακῆς, ὁμιλίες γιὰ μεγάλες γιορτές, τὴν ἀνάπτυξη θεμάτων ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ τὴν παρουσίαση τῆς ὀρθόδοξης θέσης, νὰ γνωρίσουν τὰ κοινωφελῆ Ἰδρύματα καὶ τὴν ἀποστολὴ τους, νὰ μάθουν τὴν κατασκηνωτικὴ ζωὴ, νὰ ξεναγηθοῦν σὲ Ἱερά Προσκυνήματα, ιστορικοὺς Ναοὺς καὶ Μοναστήρια, βιβλιοθῆκες καὶ Μουσεῖα. Νὰ θελήσουν νὰ μιλήσουν, νὰ ἀκουσθοῦν καὶ νὰ ἀκούσουν καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι»,⁷ νὰ συναντήσουν τὴν Ἐκκλησία, στὴν ὁποία ἐντάχθηκαν μὲ τὸ νηπιοβαπτισμό, ἀλλὰ δὲν γνώρισαν οὐσιαστικά.

Καί, δόξα τῷ Θεῷ, στὸ διαδίκτυο, μὲ φιλότιμες προσπάθειες καὶ πολλὲς θυσίες τῶν ποιμένων καὶ τὴν ἀμέριστη βοήθεια τῶν συνεργατῶν τους, δίνονται εὐκαιρίες, κυκλοφοροῦν τέτοιου εἶδους θέματα καὶ προβληματισμοὶ καὶ ἀπαντήσεις, ἱκανὲς νὰ οἰκοδομήσουν τοὺς ἐπισκέπτες, ἀλλὰ καὶ νὰ προφυλάξουν ἄλλους ἀπὸ πλῆθος ἀνακριβῶν πληροφοριῶν γιὰ θέματα ἐκκλησιαστικά, μὰ καὶ ἀπὸ δηλητηριώδεις αἰρετικές προβολές, ἀφοῦ, μὴν λησμονοῦμε, καὶ οἱ αἰρετικοὶ δραστηριοποιοῦνται καὶ χρησιμοποιοῦν συστηματικὰ τὸ διαδίκτυο καὶ μὲ ἐλκυστικὰ δολώματα συλλαμβάνουν ὡς ἰχθύες τοὺς ἀνυποψίαστους κυρίως ἀνθρώπους.

Ἀκόμη καὶ ἄλλοι συνάνθρωποί μας, ποὺ εὐλόγως δὲν μποροῦν νὰ συμμετάσχουν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ (ἀσθενεῖς, ἀπόδημοι, ἡλικιωμένοι κλπ), μέσω τῶν ψηφιακῶν μέσων, ἔχουν τὴν δυνατότητα μιᾶς κάποιας παρηγορητικῆς καὶ ἐνισχυτικῆς ἐπικοινωνίας. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν

⁷ Α' Τιμ. β', 4.

χρησιμότητα τῶν social media στὴν ἐποχὴ τοῦ κορονοϊοῦ, πού, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, μεταδίδαμε τοιοῦτοτρόπως καὶ τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες. Ἐδῶ, ὥστόσο, δημιουργεῖται ἓνα ἄλλο σοβαρότατο πνευματικό πρόβλημα, ἰδιαίτερα ὅταν κατὰ τὴν μετάδοση τῆς Θείας Λειτουργίας, οἱ ἀμύητοι, ἀβάπτιστοι καὶ πάσης φύσεως θεατές, μποροῦν νὰ δοῦν καὶ νὰ ἀκούσουν τὰ πάντα, ἀκόμη καὶ τὴν εὐλογία τῶν Τιμίων Δώρων, τὴν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὑψωση καὶ κλάση τοῦ ἄρτου καὶ τὴν κοινωνία τῶν Ἱερῶν καὶ τῶν πιστῶν.

Ἀξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἀναφέρουμε τὴν ἐμπειρία τοῦ ἀειμνήστου καθηγητῆ τῆς Λειτουργικῆς Ἰωάννη Φουντούλη, τὴν ὁποία ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὸ ἔργο του· «Ἡ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης».⁸ Ὅπως ὁ ἴδιος, λοιπόν, ἐνθυμεῖται, μιὰ φορὰ συζητοῦσε μὲ κάποιον Τουρκοκύπριο, πὺν γνῶριζε Ἑλληνικά καὶ παρακολουθοῦσε Ἑλληνικοὺς τηλεοπτικοὺς σταθμούς. Αὐτὸς μιὰ μέρα τοῦ εἶπε· «Βλέπω καὶ ξέρω τί κάνετε στὶς Ἐκκλησίες σας. Κάνετε τὸ ψωμί σας Θεό, τὸν προσκυνᾶτε καὶ τὸν τρώτε. Ἐμεῖς μόνο προσευχόμαστε, γιατί φοβόμαστε τὸν θεό». Ὁ λόγος αὐτὸς ἔκανε τὸν Φουντούλη, κατὰ τὴν ὁμολογία του, νὰ ἀνατριχιάσει καὶ ἔφερε στὸ μυαλό του τὰ λόγια ἀπὸ τὴν Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου: «Μὴ τις τῶν κατηχουμένων, μὴ τις τῶν ἀμυήτων, μὴ τις τῶν μὴ δυναμένων ἡμῖν συνδεηθῆναι. Ἀλλήλους ἐπίγινωτε, τὰς θύρας κλείσατε». Τοῦ θύμιζε ἀκόμη τὸ τῶν Βυζαντινῶν Λειτουργιῶν· «Οἱ κατηχούμενοι προέλθετε», «Τὰς θύρας, τὰς θύρας»!

Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα ἀφορᾷ καὶ ἄλλους καὶ Χριστιανούς ἀκόμη, πὺν ἔχουν τὴν ψευδαίσθηση ὅτι ἐκκλησιάζονται, παρακολουθοῦντες διαδικτυακὰ ἢ τηλεοπτικά τὴν Θεία Λειτουργία. Ὁμολογοῦν μάλιστα ὅτι τὸ προτιμοῦν, τοὺς ἀρέσει νὰ παρακολουθοῦν τὰ τελούμενα στὸν Ἱερό Ναό, μὲ τὴν ἀνεσὴ τους, καθισμένοι στὸ σαλόνι τους ἢ κάνοντας ταυτόχρονα καὶ ἄλλες ἐργασίες, ἐνῶ ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ ψυχροὶ γιὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ συνάνθρωποί μας αἰσθάνονται ἄβολα ἀπὸ τέτοιου εἶδους «παροχές» καὶ δυσφοροῦν, ὅχι πάντα ἀπὸ ἐχθρική διάθεση.

Ὅστόσο, πρέπει νὰ καταστήσουμε σαφές, ὅτι μιὰ οἰκονομία, μιὰ λύση ἀνάγκης, γιὰ τοὺς δικαιολογημένα ἀπόντες, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι

⁸ Τελετουργικά θέματα. Σειρά «Λογικὴ Λατρεία»-12, τ. Α' Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2009, σελ. 214-222

κανόνας. Καὶ ὅτι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ σύνδεση καὶ ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἄλλο ἡ ψυχοσωματική παρουσία καὶ κοινωνία στὴν Ἐκκλησία! Ἡ μέσῳ αὐτοῦ τοῦ εἰκονικοῦ τρόπου μετάδοσης τῆς Θείας Λειτουργίας, δὲν ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν εὐαγγελικὴ ἀλήθεια, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία προϋπόθεση φανέρωσης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ «ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό»,⁹ ἀφοῦ ὁ Κύριος διαβεβαιώνει ὅτι «οὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἓμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν»;¹⁰ Εἶναι, δυστυχῶς, δυνατόν κάποιος νὰ παρακολουθεῖ ἀκολουθίες καὶ ὁμιλίες καὶ κηρύγματα, ἀλλὰ νὰ μὴν ἔχει καμμία οὐσιαστικὴ σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Ἐνορία. Μπορεῖ νὰ παρακολουθεῖ καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἱστοτόπους, νὰ ἔχει ἀμέτρητες ψηφιακὲς ἐπαφές καὶ, ἐν τούτοις, νὰ αἰσθάνεται μόνος! Μπορεῖ νὰ ἀκούει πολλοὺς πνευματικὸς πατέρες, ἀλλὰ νὰ μὴν ἔχει τὸν πνευματικὸ πατέρα, στὸν ὁποῖο νὰ ἐμπιστεύεται τὴν πνευματικὴ του πορεία.

Ἐδῶ, βέβαια, ὑποκρύπτεται ἓνας ἄλλος σοβαρὸς πειρασμός: Νὰ μεταβληθεῖ ὁ ποιμένας σὲ «influencer»! Ὡς γνωστόν, ἔτσι ὀνομάζεται κάποιος, ποὺ ἔχει κτίσει κοινὸ, ἔχει ὀπαδοὺς-ἀκολουθοῦς, δηλαδή, στὰ μέσα κοινωνικῆς δικτύωσης καὶ μπορεῖ νὰ ἐπηρεάζει τὶς ἀπόψεις, τὶς τάσεις, τὶς ἀγορὲς τῶν ἀκολουθῶν του. Ἐπιδραστὲς καὶ ἐπιδράστριες τοὺς ὀνομάζει ὁ διακεκριμένος καθηγητὴς καὶ γλωσσολόγος κ. Μπαμπινιώτης, τονίζοντας ὅτι ὁ ἀγγλικὸς ὄρος καὶ μάλιστα στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ influencerS θυμίζει τὴν ἱσπανικὴ γρίπη!

Ἰδιαίτερη προσοχὴ χρειάζεται ὅταν γύρω ἀπὸ ἓνα τέτοιο ἐπιδραστὴ Κληρικὸ δημιουργεῖται μιὰ πολυπληθὴς προσωποκεντρικὴ ψηφιακὴ κοινότητα.

Ἀνέκαθεν μεγάλος εἶναι ὁ πειρασμὸς τῆς δημιουργίας ὀπαδῶν, διασπαστικὸς τῆς ἐνότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. «Ἀκολουθῶ τὸν τάδε πατέρα» λέει ὁ ἓνας πιστός, «ὁ τάδε γέροντας εἶπε...» συμπληρώνει ὁ ἄλλος. Ἡ δημοφιλία εἶναι καὶ γιὰ τοὺς Κληρικοὺς θελκτικὴ, ὅταν μάλιστα ὁ Κληρικὸς ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπευθύνεται σὲ πολὺ μεγαλύτερο

⁹ Πράξ. β', 1.

¹⁰ Ματθ. ιη', 20.

κοινό, ἀπ' ἐκεῖνο τῆς ποιμαντικῆς του εὐθύνης καὶ νὰ γίνεται εὐρύτερα γνωστός.

Στὸ σημεῖο αὐτό προβάλλει ἓνα ἄλλο ἐρώτημα, ποὺ συνήθως ἀντιμετωπίζεται ἐπιφανειακά καὶ μὲ θυμηδία, ὥστόσο ἀναμένει ἀπάντηση ὑπεύθυνη καὶ ὄχι πάντως ἀβασάνιστη. Ἡ ὑπέρβαση τῶν τοπικῶν ὁρίων, διὰ τῶν ψηφιακῶν μέσων, συνιστᾷ ἐκτροπή ἀπὸ τὴν ἱεροκανονικὴ παράδοση, ἀφοῦ σημαίνει εἰσπήδηση σὲ ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ περιοχὴ; Καὶ τί γίνεται, ἀλήθεια, ὅταν ὁ εἰσπηδῶν ἐκφράζει, γιὰ ποιμαντικά ζητήματα, διαφορετικὴ ἄποψη ἀπ' ἐκείνη τοῦ ὑπευθύνου τοῦ οἰκείου, δηλαδή, Ἐπισκόπου; Ὁ ἀριθμὸς τῶν «ἐπισκέψεων», τῶν «ἀκολουθῶν», τῶν «Likes» εἶναι ἀλήθεια ὅτι προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν. Δὲν ἔχουμε, δυστυχῶς, ὅλοι οἱ Κληρικοὶ τοῦ τιμίου Προδρόμου τὸ ἥθος, νὰ φροντίζουμε οἱ «θαυμαστές» μας νὰ ἀκολουθοῦν τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του καὶ ὄχι ἐμᾶς, ἐφαρμόζοντας τὸ τοῦ βαπτιστοῦ «Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι»¹¹ οὔτε καὶ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν Παύλου τὸ σθένος, ἐλέγχοντες ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, μὲ τὸ ρεαλιστικὸ ὅσο καὶ προσγειωτικὸ ρητορικὸ ἐρώτημα: «μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;».¹²

Ἡ στάση μας σὲ τοῦτο τὸ ζήτημα ἀποτελεῖ θεωρῶ τὴν λυδία λίθο τῆς αὐτοσυνειδησίας μας καὶ τῆς σχέσεώς μας μὲ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησιολογία. Δυνατὸν νὰ πλανήσῃ ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην τοὺς ἀπεσταλμένους ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς διακονίαν, πείθοντάς τους, ὅτι, ἡ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀκολουθῶν, τοὺς καθιστᾷ διάσημους καὶ σημαντικούς, ἀκόμη ἀκόμη, ἰσχυροὺς καὶ ἀπρόσβλητους ἀπέναντι στοὺς Ἐπισκόπους τους ἢ καὶ τὴν Σύνοδό τους. Ὑπάρχει, ὅμως, στὴν Ἐκκλησιολογία μας, πρεσβύτερος ἢ διάκονος αὐτονομημένος ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο καὶ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία ἢ Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο;

Ἡ αὐτονόμηση αὕτη φαίνεται ὑπαρκτή καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι κάποιοι Κληρικοὶ παρουσιάζουν προσωπικὲς τοὺς ἀπόψεις, ἀπὸ ἄγνοια ἢ

¹¹ Ἰωάν. γ', 30.

¹² Α' Κορινθ. α', 13.

ἄλλες αἰτίες, ὡς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας. Μὰ καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ δηλώσουν, ὅτι πρόκειται γιὰ ἔκφραση προσωπικῶν τους ἀπόψεων, δύσκολα μπορεῖ νὰ τὸ κατανοήσῃ ὁ λαϊκὸς ἀποδέκτης τους, γιατί αὐτὸς ταυτίζει ἐκεῖνο ποὺ λέει ὁ Κληρικὸς μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Καί, νομίζω, σωστὰ κάνει τὴν ταύτιση, γιατί τοῦ εἶναι ἀδιανόητο νὰ ἔχει ὁ Κληρικὸς ἄλλη ἄποψη ἀπ’ ἐκείνη ποὺ διδάσκει ἡ Ἐκκλησία, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ κάποιος νὰ δουλεύει ταυτόχρονα σὲ δύο κυρίους.¹³

Καὶ μὲ ποιά ζητήματα πρέπει νὰ ἀσχολεῖται ὁ Κληρικὸς χρήστης τοῦ διαδικτύου; Προτοῦ ἐξετάσουμε αὐτό, δὲν πρέπει νὰ διερωτηθοῦμε, ἐὰν ὅλοι οἱ Κληρικοὶ ἔχουμε αὐτὴ τὴν δυνατότητα, ἀφοῦ ποικίλα καὶ πάντως ὄχι ἴδια εἶναι τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος; «Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;».¹⁴ Συνήθως δυσκολεύονται οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι μὲ αὐτό τό χάρισμα ποὺ τοὺς δόθηκε Ἀνωθεν καὶ, ἀντὶ νὰ εὐχαριστοῦν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὸ κρεῖττον χάρισμα τῆς ἀγάπης,¹⁵ ζηλότυπα ἐπιζητοῦν καὶ ἐπιχειροῦν καὶ τὰ τοῦ ἐτέρου. Πρόκειται γιὰ ἔλλειψη ἀγάπης καὶ αὐτογνωσίας. Καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτό πρέπει νὰ ζητεῖται ἢ καὶ νὰ ἀπαιτεῖται ἡ εὐλογία, ἡ ὁποία χαριτώνει τὴν προσφορά, ἀλλὰ καὶ διασφαλίζει τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Κληρικοῦ. Τὸ ἀνευλόγητο στερεῖται πνευματικῆς θεμελίωσης, ἐνῶ στερούμενο ἐγκυρότητας μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ στὴν πλάνη καὶ τὸ σχίσμα. Καὶ μὲ ποιά θέματα θὰ ἀσχοληθεῖ πρέπει νὰ λάβει εὐλογία καὶ ποιά ἄλλα θὰ εἶναι αὐτά, παρὰ ἐκεῖνα ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἀποστολή του; Τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς τὸ ὥρισε ὁ Ἰδιος ὁ ἀποστολέας.

«Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει...»,¹⁶ «Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ Ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ

¹³ Ματθ. στ', 24.

¹⁴ Α' Κορινθ. ιβ', 29-30.

¹⁵ Α' Κορινθ. ιβ', 31-ιγ', 1-13.

¹⁶ Μάρκ. ιστ' 15

καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμεν ὑμῖν».¹⁷

Σὲ αὐτὴ τὴν βάση εἶναι δυνατόν καὶ πρέπει ὁ Κληρικός νὰ καταθέτει τὴν βιωματικὴ μαρτυρία του καὶ μὲ αὐτό τὸ Θεῖο φῶς τῶν ἁγίων ἐντολῶν πρέπει νὰ φωτίζει ὅσα ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς. Νὰ καταθέτει τὴν μαρτυρία Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ σοφίας καὶ συνέσεως καὶ διακρίσεως, δίχως αὐθαίρετες σκέψεις, ὑποκειμενικὲς ὑποθέσεις ἢ φαντασιοκοπίες. Μὴν λησμονοῦμε αὐτό ποὺ ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ ἀναφέρει γιὰ τοὺς ψευδοπροφήτες· «Τάδε λέγει Κύριος· οὐαὶ τοῖς προφητεύουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν καὶ τὸ καθόλου μὴ βλέπουσιν».¹⁸ Δυστυχῶς, τινες, ἐπειδὴ ἐδέχθησαν τὸ ἀνεκτίμητο δῶρο τῆς χειροτονίας καὶ πιθανὸν νὰ ἀνέγνωσαν καὶ κάποια θεολογικὰ κείμενα ἢ ἐζήσαν γιὰ λίγο σὲ Μοναστήρι, θεωροῦν ὅτι ἀπέκτησαν καὶ τὴν δυνατότητα νὰ καταπιάνωνται μὲ ὁποιαδήποτε θέματα, ἀκόμη καὶ ἐκτὸς τῶν ἀρμοδιοτήτων τους, ἐπὶ παντός ἐπιστητοῦ, δημιουργῶντας, μὲ τὴν ἐπιπολαιότητά τους, προβλήματα, διχασμούς, σκανδαλισμούς καὶ δημόσιες ἀντιπαραθέσεις ἐνώπιον χιλιάδων ἀνθρώπων. Τὸ διαδίκτυο φέρνει τὴν γειτονιά, τὴν παρέα στὸν χῶρο μας καὶ δίνει τὴν δυνατότητα διαφόρων κοινωνικῶν σχολίων, κατακρίσεων καὶ συνασπισμῶν! Δημιουργεῖται ἔτσι τὸ ἐρώτημα: Ὑφίσταται, καὶ ἐξ ἀλληλεπιδράσεως, ὁ κίνδυνος νὰ δημιουργηθεῖ ἄτυπα μιὰ δεύτερη, παράλληλη «διαδικτυακὴ ἐκκλησία», ποὺ, μὲ τοὺς κατὰ τόπους ἐκπροσώπους «εἰδήμονες», θὰ κλονίζει τὴν ἐμπιστοσύνη στοὺς θεσμούς, στὴν κανονικὴ τάξη καὶ θὰ ὑπονομεύει τὴν ἐνότητα;

Ὅχι! Δὲν ζητοῦμε φημωμένους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐγκρατεῖς στὴν γνώση, ὄχι ἀνημέρωτους, ἀερολόγους καὶ προχειρολόγους. Δὲν φοβόμαστε τὴν ἐλευθερία καὶ τὸν στοχασμό, ἀλλὰ ζητοῦμε προσεκτικούς στὸ ἥθος, στὴν πίστη, τὴ ζωὴ καὶ τὸν τρόπο τους, μὲ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα, δηλαδή, ὥστε νὰ προκύπτει ὠφέλεια στοὺς συμμετέχοντες συνανθρώπους μας καὶ νὰ μὴν ἐκτίθεται, δημοσίως μάλιστα, μὲ τίς ἀστοχίες κάποιων ἢ Ἐκκλησία. Καὶ φυσικὰ ἢ ἐκφορὰ τοῦ λόγου, ἀνάλογη πρέπει νὰ εἶναι. Εἰρωνία, διαπόμπευση, συκοφαντία, δημόσια προσβολὴ

¹⁷ Ματθ. κη', 19-20.

¹⁸ Ἰεζ. ιψ', 3.

τοῦ «ἀντιπάλου» δὲν χωροῦν στὴν δική μας φαρέτρα, ἀφοῦ ἄλλη εἶναι ἡ πανοπλία μας! Τὸν τελευταῖο καιρὸ φαίνεται ὅτι ἐψύγη ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. Καχυποψία, προκατάληψη καὶ ἐπιθετικότητα, σκληρές καὶ ὑβριστικές, προσβλητικές καὶ χαιρέκακες ἐκφράσεις, ἐγγίζουσες συχνά τὰ ὅρια τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς βλασφημίας, ἐκπορεύονται ἀπὸ καρδιές ποὺ δὲν ἔνοιωσαν τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,¹⁹ ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουν τὴν διάθεση νὰ βαστάσουν τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων.²⁰

«Ἡ ἄλλη ἄποψη», ὅχι φυσικά σὲ θέματα πίστεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ καθημερινὰ θέματα δημιουργεῖ δυσανεξία, ἀκόμη καὶ σ' ἐκείνους ποὺ σωστά ὑμνοῦν τὰ δημοκρατικά δικαιώματα καὶ δὴ τῆς ἐλεύθερης-ἀπρόσκοπτης ἐκφρασης τοῦ λόγου ἢ δίκαια ἀγωνίζονται ὑπὲρ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιλογῆς, τῆς προαιρετικότητας καὶ τῆς δυνητικῆς ἐφαρμογῆς καὶ ὅχι τῆς ἐπιβολῆς γιὰ ζητήματα ποὺ δοκιμάζουν τὴν συνείδηση.

Ἡ δυσανεξία αὕτὴ συνήθως ἀποκαλύπτει τὴν ἀνασφάλεια τοῦ κατόχου τῆς καὶ, δυστυχῶς, ἐκφράζεται μὲ λόγους πικρούς, ποὺ θυμίζουν τὸ ψαλμικό: «Ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὥσει ὄφεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν».²¹ «Τάφος ἀνεωγμένος»,²² ποὺ ἀναδίδει δυσοσμία καὶ θάνατο, δὲν μπορεῖ, ὅμως, νὰ εἶναι ὁ λάρυγξ ἐκεῖνος ποὺ ὑμνεῖ τὸν Θεό καὶ καταπίνει καὶ τρέφεται ἀπὸ τὴν Θεία Κοινωνία.

Χρήσιμο εἶναι, ἐπίσης, νὰ μὴν λησμονεῖ ἡ μάλλον νὰ γνωρίζει καλὰ ὁ χρήστης τοῦ διαδικτύου ὅτι εἶναι ψευδὴς ἡ ἐντύπωση πὼς ἡ ψηφιακὴ συνομιλία εἶναι ἰδιωτικὴ καὶ ὅτι προστατεύονται πλήρως τὰ προσωπικὰ δεδομένα. Αὐτό, κυρίως, ὅταν συζητοῦνται μὲ πιστοὺς καὶ δὴ νέους ἀνθρώπους θέματα ἐξομολογήσεως καὶ ἄλλα ποὺ δικαιοῦνται τὸ ἀπόρρητο τῆς ποιμαντικῆς σχέσεως. Διότι φαίνεται ὅτι ὑπάρχει καὶ ὁ λεγόμενος «πνευματικὸς τοῦ διαδικτύου». Καὶ κάτι ἄλλο ἐπίσης σημαντικό, ποὺ ἔχει νὰ κάνει καὶ μὲ τὴν ταχύτατη ἀνάπτυξη τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης. Σήμερα δημιουργοῦνται κείμενα, φωτογραφίες, εἰκόνες,

¹⁹ Ματθ. κγ', 23.

²⁰ Ρωμ. ιε', 1.

²¹ Ψαλμ. ρλθ', 3.

²² Ψαλμ. ε' 10.

βίντεο με συνθετική φωνή, που δημιουργούν σοβαρές επιφυλάξεις για την ποιμαντική επικοινωνία και σχέση. Πότε ένα κείμενο που δημοσιεύεται με το όνομα ενός Κληρικού είναι πράγματι δικό του; Ακόμη και ιεράρχες παρουσιάζονται να διαφημίζουν τάχα φάρμακα ή άλλα προϊόντα.

Μπορεί, συνεπώς, να χρησιμοποιεί κάποιος την τεχνητή νοημοσύνη και ως βοήθημα για το κήρυγμα, την συγγραφή μιας εργασίας, την έτοιμασία κατηχητικού υλικού, χωρίς προηγουμένως να ελέγξει την θεολογική του ακρίβεια;

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί ή πρόσφατη εξέλιξη στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης. Πρόκειται για τις παραιτήσεις του κορυφαίου έρευνητή ασφαλείας της «Anthropic», Mrinank Sharma (έπικεφαλής της ομάδας safeguards Research) και του έρευνητή Jacob Coxon, οι οποίοι αποχώρησαν, προειδοποιώντας ότι οι εταιρείες «παίζουν με τις ζωές μας» και ότι η Α.Ι. μπορεί να βγει εκτός ελέγχου.

Τὰ ὅσα παραπάνω ἐλέχθησαν καὶ φυσικὰ λίγο πολὺ εἶναι γνωστὰ σὲ ὅλους μας, νομίζω ὅτι ὁδηγοῦν, τὸ λιγότερο, στὴν ἀνάγκη δημιουργίας ἑνὸς πλαισίου ποιμαντικῶν ἀρχῶν χρήσης τοῦ διαδικτύου ἐκ μέρους τῶν Κληρικῶν, μιᾶς καὶ οὔτε ἡ ἄκριτη ἀποδοχή του οὔτε μιὰ φοβικὴ ἀντιμετώπιση, ποὺ θὰ ὁδηγοῦσε σὲ γενικὴ ἀπαγόρευση τῶν μέσων κοινωνικῆς δικτύωσης, εἶναι σωστή. Χρειάζεται κι ἐδῶ, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐπαγρύπνηση καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν ἀρετῶν: Ἡ διάκριση!

Θὰ μπορούσαν, ἐπομένως, νὰ προταθοῦν κάποιες βασικὲς ἀρχές γιὰ τὴν ψηφιακὴ παρουσία τῶν κληρικῶν. Ἰδού μερικὲς, τὶς ὁποῖες ἐρρανίσθηκα ἀπὸ τὴν Ἱεροσυνοδικὴ Ἐγκύκλιο· Νὰ μὴν λησμονοῦμε ὅτι:

Ὁ Κληρικὸς παραμένει Κληρικὸς καὶ στὸ διαδίκτυο.

Ὁ κάθε Κληρικὸς δὲν ἀποτελεῖ αὐτόνομη ἐκκλησιαστικὴ αὐθεντία. Ἡ δημόσια παρουσία του ὀφείλει νὰ ἐκφράζει τὴν ἐκκλησιολογικὴ σχέση μὲ τὸν Ἐπίσκοπο καὶ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία ἢ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο. Καὶ νὰ θυμᾶται ὅτι ἐκουσίως εἰσῆλθε σὲ ἓνα σῶμα, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπου δὲν καταργοῦνται μὲν τὰ συνταγματικῶς κατοχυρωμένα ἀνθρώπινα δικαιώματα, δίνουν δὲ τὴν προτεραιότητα στὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων προβλεπόμενα. Ἄλλη ἡ λογικὴ τοῦ κόσμου καὶ ἄλλη τῆς Ἐκκλησίας. Εἰρήσθω δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι καὶ τό ὡς ἄνω ἄρθρο τοῦ Συντάγματος ρητὰ

προβλέπει, εκτός από τὸ δικαίωμα, καὶ τὴν τήρηση τῶν νόμων τοῦ Κράτους! Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες δὲν ἀναιροῦν τὸ δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης ἔκφρασης οὔτε ἀδρανοποιοῦν τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία, ἐπειδὴ προβλέπουν ὑπακοή καὶ ὑπερασπίζονται τὴν ἐνότητα μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ πειθαρχία, ἀλλὰ τὸναντίον, λειτουργοῦν ὡς σήματα πορείας, ὥστε νὰ μὴ χάσουμε τὸν δρόμο μας καὶ ἀκυρώσουμε αὐτό ποὺ εἴμαστε ὡς Ἐκκλησία! Ἄς ἔχουμε δὲ κατὰ νοῦν ὅτι καὶ ἄλλες οἰκογένειες ἀνθρώπων, Δημόσιοι Ὑπάλληλοι, Στρατιωτικοί, ἔχουν κάποιους περιορισμούς ποὺ εἶναι ἀνεκτοὶ ἀπὸ τὸ Σύνταγμα καὶ τὴν κοινωνία.

Ὁ Κληρικός ὀφείλει νὰ κατανοεῖ αὐτοσυγκρατούμενος ὅτι δὲν χρειάζεται δημόσια τοποθέτηση γιὰ κάθε θέμα καὶ κάθε γεγονός.

Καμία πληροφορία δὲν πρέπει νὰ ἀναπαράγεται χωρὶς προηγούμενο ἔλεγχο, ιδίως ὅταν ἀφορᾷ πρόσωπα ἢ σοβαρὰ κοινωνικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

Καμία δημόσια ἀντιπαράθεση δὲν δικαιολογεῖ ὕβρεις, χλεύη, διαπόμπευση ἢ προσωπικὴ ἀπαξίωση.

Οἱ ἐμπιστευτικὲς ποιμαντικὲς σχέσεις δὲν ἀποτελοῦν ὑλικὸ δημοσιότητα.

Ἰδιαίτερη προσοχὴ ἀπαιτεῖται στὶς προσωπικὲς ψηφιακὲς ἐπικοινωνίες.

Ἡ ψηφιακὴ δράση δὲν πρέπει νὰ οἰκοδομεῖ προσωπικὸ «brand» φήμα-εἶδωλο Κληρικοῦ, ἀλλὰ νὰ παραπέμπει στὸν Χριστὸ καὶ στὴν Ἐκκλησία.

Ἡ διαδικτυακὴ ἐπικοινωνία πρέπει, ὅπου εἶναι δυνατόν, νὰ ὀδηγεῖ στὴν πραγματικὴ συνάντηση, στὴν Ἑνορία, στὴ λατρευτικὴ ζωὴ καὶ στὴν κοινωνία τῶν προσώπων.

Αὐτὰ περίπου ζητοῦσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὸ 2002, μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2736 Ἐγκύκλιό της, ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Προέδρου της κυροῦ Χριστοδούλου, αὐτὰ καὶ τὸ 2015, μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 187/79/15.1.2015 Ἐγκύκλιό της, μὲ θέμα: «Λειτουργία ἰστοσελίδων ἐκ μέρους ἐκκλησιαστικῶν φορέων καὶ ἐκ μέρους κληρικῶν καὶ μοναχῶν» ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Προέδρου της, τοῦ κ. Ἱερωνύμου τοῦ Β'. Στὸ σκεπτικὸ τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 2002, ποὺ μόνος ἐπιζῶν ἐκ τῶν ὑπογραψάντων εἶναι ὁ τότε Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, σημερινός Ἀρχιεπίσκοπός μας κ. Ἱερώνυμος, ὡς αἰτία τῆς ἐξαπολύσεώς της ἀναφέρεται «ἡ αὐτόβουλος ἐμφάνισις ἀπὸ

τὰ Μ.Μ.Ε. Κληρικῶν, γενομένων προξένων σκανδαλισμοῦ εἰς τὰς συνειδήσεις τοῦ πιστοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἰτίας τῶν ἀλλοτρίων τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος καὶ ἡθους ἀνερείστων καὶ ἐπιπολαίων δηλώσεων αὐτῶν, ἐπιφερουσῶν ἀκοσμίαν καὶ ἕτερα δυσμενῆ χαρακτηριστικά εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν βίον ἡμῶν». Ἀπεφάσισε δὲ τότε ἡ Ἱ. Σύνοδος «ὅπως συνωδὰ τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι συστήσῃ τὸ αὐτονόητον, τὴν ἀποφυγὴν, δηλονότι, τῆς ἐμφανίσεως Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν εἰς τὰ ὡς ἄνω Δίκτυα Ἑπικοινωνίας, ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου αὐτῶν ποιμενάρχου». Καὶ αὐτὰ «προμηθευμένη τοῦ ἀσπίλου κύρους τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ἐπιθυμοῦσα ὅπως ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς πληροφορεῖται κατὰ αὐθεντικὸν καὶ ὑπεύθυνον τρόπον περὶ τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας».

Αὐτούσιο ἔχω συμπεριλάβει καὶ τὸ 187/79/15.1.2015 Ἐγκύκλιον Σημείωμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τοὺς ὑπογράψαντες, ἐπιζῶντες σήμερα εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου κ. Δημήτριος, Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Παντελεήμων, Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου κ. Δαμασκηνός καὶ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων.

Ἰδού τὸ Ἐγκύκλιον Σημείωμα: «Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος, κατὰ τὰς Συνεδρίας τῆς 9ης Δεκεμβρίου 2014 καὶ τῆς 14ης Ἰανουαρίου ἐ.ἔ., διεξήλθε τὸ ζήτημα τῆς δημιουργίας καὶ τηρήσεως σελίδων στό διαδίκτυο (μέσα κοινωνικῆς δικτυώσεως ἢ καὶ αὐτοτελῶν ιστοσελίδων ὑπὸ διάφορες μορφές) ἐπ' ὀνόματι Ἑνοριῶν. Παρίσταται πρόδηλο ὅτι ἡ μέσῳ διαδικτύου ἀπόπειρα ἀσκήσεως ποιμαντικῆς ἐκ μέρους τῶν Ἐφημεριῶν, ὅσο καλοπροαίρετη καὶ ἐάν εἶναι, δέν εἶναι δυνατόν νά ὑποκαταστήσῃ τὴν ζῶσα, βιωματική σχέση τῶν πιστῶν μεταξύ τους καὶ μέ τὸν Ἐφημέριο ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Ἑνορίας ὡς ἐνεργοῦ κυττάρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἐπιπλέον, σέ καμία περίπτωσι δέν πρέπει μέσῳ τῆς λειτουργίας τέτοιων ιστοσελίδων νά δίδεται ἡ πλαστική ἐντύπωση, ἀκόμη καὶ στοὺς ἐπισκεπτόμενους αὐτές μέ εἰλικρινές ἐνδιαφέρον, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις σέ ιστοσελίδες τοῦ εἶδους ἀναπληροῖ τὴν συμμετοχὴν τους στὴν λειτουργικὴ ζωὴ ἢ ὅτι ἀποτελεῖ εἶδος ἢ ἐκδήλωση πίστεως. Κατὰ τὸ παρελθόν ἔχει παρατηρηθεῖ ἡ λειτουργία ιστοσελίδων, εὐτυχῶς ἀπὸ ἰδιῶτες, μέ ἀπομιμήσεις τῆς ἀνθρώπινης εὐλάβειας, πού ὑπερέβησαν τὰ ὅρια καὶ τῆς γελοιότητος (π.χ. ἀναμμα online κεριοῦ σέ ιστοσελίδα).

Κατά συνέπεια, σελίδες Ἑνοριῶν στό διαδίκτυο δύνανται νά λειτουργοῦν, ἐφ' ὅσον:

1. Ἔχει ληφθεῖ σχετική ἀπόφαση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑνορίας γιά τό ἄνοιγμα τῆς διαδικτυακῆς σελίδας, ἡ ὁποία περαιτέρω ἔχει ἐγκριθεῖ ἀπό τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο.

2. Αποβλέπουν στήν ἐνημέρωση τοῦ κοινοῦ γιά τήν λειτουργική ζωή τῆς Ἑνορίας (π.χ. πρόγραμμα ἀκολουθιῶν) καί τήν ἐν γένει πνευματική ζωή καί φιλανθρωπική δράση της (παρέχουν ἐνημέρωση γιά προγράμματα κατηχήσεως, ἐθελοντικῆς αἰμοδοσίας, συγκέντρωση τροφίμων γιά συσσίτια, ἐνίσχυση τοῦ ἐθελοντισμοῦ κ.λπ.) ἢ τήν ἱστορία τοῦ οἰκείου Ναοῦ. Πρός τόν σκοπό αὐτό, ἐπιτρέπεται καί ἡ δημοσίευση ἢ ἀναδημοσίευση δόκιμων θεολογικῶν κειμένων γιά τούς ἐνδιαφερόμενους ἀναγνώστες (κειμένων ἐρμηνευτικῶν, κηρυγμάτων κ.λπ.).

3. Δέν προβαίνουν στήν προσωπική προβολή λαϊκοῦ ἢ κληρικοῦ, οὔτε στήν προσβολή τῆς τιμῆς καί τῆς ὑπολήψεως οὐδενός προσώπου, λαϊκοῦ ἢ κληρικοῦ. Ἡ ἱστοσελίδα τῆς Ἑνορίας ὀφείλει, ὅπως καί ἡ ἴδια ἡ Ἑνορία, νά προαγάγει τήν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητική ἐνότητα ὅλων τῶν μελῶν της καί τήν εὐχαριστηριακή συμμετοχή τους στό ἐκκλησιαστικό γεγονός ὑπό τήν εὐλογία τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου.

Οἱ ἀνωτέρω ὅροι ἰσχύουν, γιά τήν ταυτότητα τοῦ λόγου, καί γιά τήν λειτουργία στό διαδίκτυο σελίδων Ἱερῶν Μονῶν, Ἱερῶν Προσκυνημάτων, Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων κ.λπ. τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Ἐκ δευτέρου, ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος ἐξήτασε τό παρεμφερές ζήτημα τῆς λειτουργίας προσωπικῶν σελίδων σέ διαδικτυακά μέσα κοινωνικῆς δικτυώσεως καί ἱστοσελίδων ἀπό κληρικούς παντός βαθμοῦ καί μοναχοὺς. Ἀσφαλῶς, κατά τό Σύνταγμα ἡ δημόσια ἔκφραση τῶν στοχασμῶν καί τῆς γνώμης ὡς στοιχεῖο ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος καί ἡ συμμετοχή στήν «κοινωνία τῆς πληροφορίας» εἶναι κατοχυρωμένη γιά ὅλους (5, 5Α, 14 Συντ.), ὑπό τούς περιορισμούς πού περιγράφουν οἱ οἰκεῖες διατάξεις (μὴ παραβίαση τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων, τοῦ Συντάγματος, τῶν χρηστῶν ἡθῶν κ.λπ.).

Ἦδη πολὺ πρό τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἰδεῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ διαφωτισμοῦ καί τῆς θεωρίας τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, ἡ διδασκαλία

καί τό κανονικό δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας εἶχε θέσει στό ἐπίκεντρο τήν ἐλευθερία ἐπιλογῆς καί λόγου τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ αὐτοπροαίρετη ὅμως προσέλευση στόν Ἱερό Κλήρο καί τόν Μοναχισμό συνεπάγεται ὄχι ἀπλῶς σειρά τυπικῶν ὑποχρεώσεων γιά τόν προσερχόμενο καί «εἰδική κυριαρχική σχέση» του μέ τόν τοπικό του Ἐπίσκοπο, ἀλλά κυρίως συνειδητή καί διαρκή προσπάθεια ἐκ βάθρων ἀνακαινίσεως τῆς ζωῆς του.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι οἱ μοναχοί δέν ἐπιτρέπεται νά ἐκφράζονται, ἀκόμη καί διά τῶν μέσων τοῦ διαδικτύου, διά τρόπου ὁ ὁποῖος τούς ὀδηγεῖ στήν ἀλλοτρίωση τῆς ἀσκητικῆς τους ὑποσχέσεως καί σέ ἀνάμειξή τους σέ ἐγκόσμιες μέριμνες, γεγονός πού πλήττει τήν φύση τοῦ Μοναχισμοῦ.

Παραλλήλως, τόσον οἱ μοναχοί ὅσον καί οἱ κληρικοί παντός βαθμοῦ ὀφείλουν νά μήν λησμονοῦν, ὅτι τήν ιδιότητά τους αὐτή δέν τήν χάνουν καί δέν μετατρέπονται σέ ἀπλούς ιδιωτες, ὅταν διαδίδουν τίς ἀπόψεις τους στό διαδίκτυο, ὅπως δέν τήν χάνουν οὔτε ὅταν ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τους διά τοῦ τύπου ἢ σέ δημόσιο χῶρο. Ὁ σεβασμός πού ἐμπνέει τό μοναχικό ἢ ἱερατικό σχῆμα τους στό κοινό τῶν ἀναγνωστῶν τους δέν μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖται γιά τήν ἀνάπτυξη διχαστικοῦ λόγου, τόν προπαγανδισμό, τήν ὑποστήριξη παρατάξεων, τήν ἔκφραση προσωπικῆς ἐμπαθείας, τήν προσβολή τῆς τιμῆς καί τῆς ὑπολήψεως λαϊκοῦ ἢ κληρικοῦ ἢ ἀκόμη καί τήν πρόκληση σχίσματος πρὸς τόν τοπικό Ἐπίσκοπο ἢ πρὸς ὅσους ἔχουν τήν εὐθύνη διοικήσεως ἄλλων Μητροπόλεων, ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί Πατριαρχείων, δηλαδή γιά ἐπιδιώξεις, πού ἀνήκουν στήν ἀνθρώπινη παθολογία, δέν ἐντάσσονται στό σωτηριολογικό σκοπό τῆς Ἐκκλησίας καί προκαλοῦν διαίρεση τοῦ Σώματός Της. Ὁ δημόσιος λόγος πού ἀναπαράγει τά προαναφερθέντα χαρακτηριστικά δέν εἶναι ἀπλῶς «παράνομος» ἢ «ἀνήθικος» ἢ «ἀντικανονικός». Εἶναι λόγος παντελῶς ἄσχετος μέ τήν Ἐκκλησία, ἀποτελεῖ «αἵρεση», δηλαδή ἐκτροπή τοῦ κληρικοῦ καί τοῦ μοναχοῦ ἀπό τήν ἀποστολή στήν ὁποία προσήλθε ἐκουσίως, καί προτίμηση (αἵρεση) προσωπικῆς ἐκδοχῆς γιά τό καθῆκον του ὡς κληρικοῦ ἢ μοναχοῦ καί τό περιεχόμενο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος, καί, ὡς τοιοῦτος, εἶναι λόγος ἀποδοκιμαστέος.

Αποτελεῖ περιεχόμενο ποιμαντικῆς εὐθύνης ἐκάστου Ἐπισκόπου ἡ παρακολούθηση καὶ ἐπίβλεψη τῆς τηρήσεως τῶν ὡς ἄνω ὄρων, ὅπως καὶ ἡ λήψη καταλλήλων μέτρων πρὸς παῦσιν τυχόν φαινομένων ἐκτροπῆς».

Σήμερα, ὡστόσο, μᾶλλον εἶναι ἀναγκαία καὶ μιὰ βασικὴ κατάρτιση τῶν Κληρικῶν καὶ γιὰ τὴν ψηφιακὴ ἐπικοινωνία.

Ὅχι γιὰ νὰ μεταβληθεῖ ὁ Κληρικὸς σὲ ἐπαγγελματία τῆς ἐπικοινωνίας.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ γνωρίζει: πῶς λειτουργοῦν οἱ ψηφιακὲς πλατφόρμες,

πῶς δημιουργοῦνται οἱ μηχανισμοὶ ἐθισμοῦ καὶ πόλωσης,

πῶς προστατεύονται τὰ προσωπικὰ δεδομένα,

πῶς ἀντιμετωπίζεται ἡ παραπληροφόρηση,

ποιοὶ εἶναι οἱ κίνδυνοι τῶν προσωπικῶν μηνυμάτων,

πῶς προστατεύονται οἱ ἀνήλικοι,

πῶς λειτουργεῖ τὸ ψηφιακὸ ἀποτύπωμα,

καὶ ποιά νέα προβλήματα δημιουργεῖ ἡ Τεχνητὴ Νοημοσύνη.

Ἡ κατάρτιση αὐτὴ θὰ ἦταν χρήσιμο νὰ ἀρχίζει ἤδη ἀπὸ τὶς Θεολογικὲς καὶ Ἱερατικὲς Σχολὲς καὶ τὴν προετοιμασία τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν καὶ νὰ συνεχίζεται μὲ ἐπιμορφωτικὲς δράσεις στὶς Ἱερὲς Μητροπόλεις.

Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ χρησὶμη καὶ ὠφέλιμη θὰ ἦταν, ἴσως, ἡ δημιουργία Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς (ἐνα τέτοιο φόρουμ ἔχει ἡ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.), ἀπὸ Κληρικούς καὶ ἄλλους εἰδικούς, ποὺ θὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ θέμα τῆς σχέσης τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ψηφιακὴ πραγματικότητα.

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί,

Ἡ αὐξανόμενη παρουσία τῶν κληρικῶν στὸ διαδίκτυο δὲν εἶναι ἓνα πρόσκαιρο παροδικὸ φαινόμενο.

Θὰ αὐξηθεῖ περαιτέρω.

Οἱ τεχνολογίες ἐξελίσσονται ραγδαῖα.

Οἱ πλατφόρμες πὺν χρησιμοποιοῦμε σήμερα, αὐριο θὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ ἄλλες.

Τὸ οὐσιαστικὸ ἐρώτημα ὅμως θὰ παραμένει τὸ ἴδιο: Πῶς μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ βρίσκεται ἐκεῖ ὅπου βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ χάνει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὑπάρχει ἡ ἴδια ὡς Ἐκκλησία;

Δὲν χρειαζόμαστε μία Ἐκκλησία φοβισμένη ἀπέναντι στὴν τεχνολογία.

Οὔτε ὅμως μία Ἐκκλησία πὺν υἰοθετεῖ ἄκριτα τοὺς κανόνες της.

Χρειαζόμαστε Κληρικοὺς, οἱ ὁποῖοι θὰ μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ σύγχρονα μέσα χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ αὐτά.

Νὰ ἔχουν παρουσία, χωρὶς αὐτοπροβολή.

Νὰ ὑπερασπίζουν τὴν ἀλήθεια, χωρὶς ἐμπάθεια.

Νὰ δημιουργοῦν ἐπικοινωνία, πὺν ὁδηγεῖ σὲ κοινωνία.

Νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν τεχνολογία, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπουν στὴν τεχνολογία νὰ καθορίζει ἢ νὰ ἀλλοιώνει τὴν ποιμαντικὴ τους ταυτότητα.

Τὸ ζητούμενο δὲν εἶναι ἀπλῶς περισσότερη παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸ διαδίκτυο.

Εἶναι κάτι δυσκολότερο καὶ οὐσιαστικότερο: περισσότερο ἐκκλησιαστικὸ ἦθος μέσα στὴν παρουσία μας στὸ διαδίκτυο.

Καὶ ἴσως αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴ μεγαλύτερη ποιμαντικὴ πρόκληση τῆς ψηφιακῆς ἐποχῆς. Ἡ ψηφιακὴ κουλτούρα καλλιεργεῖ ἓνα εἶδος «πνευματικοῦ shopping». Οἱ ἐπιπτώσεις τῆς σχέσης διαδικτύου καὶ ψηφιοποίησης στὴν κοινωνία εἶναι βαθιές· ἀναδιαμορφώνουν τὸν τρόπο τῆς ἐπικοινωνίας, τῆς ἐργασίας καὶ γενικά τῆς ζωῆς μας. Οἱ ἀλλαγές φέρνουν τεράστιες εὐκολίες, ἀλλὰ καὶ ἐγκυμονοῦν πολλοὺς κινδύνους. Διευκολύνεται ἡ καθημερινότητα τοῦ πολίτη, ὅσον ἀφορᾷ τὶς συναλλαγές του, τὴν πρόσβαση στὴν πληροφορία καὶ τὴν γνώση, δημιουργοῦνται νέες

ἐργασίες καὶ νέες μορφές ἡλεκτρονικῆς συνεργασίας. Παράλληλα, ὑπαρκτός εἶναι καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ ψηφιακοῦ αποκλεισμοῦ, τῆς παραπληροφόρησης, τῆς κοινωνικῆς απομόνωσης καὶ τῆς ἀπώλειας τῆς ιδιωτικότητας. Ταυτόχρονα προσφέρεται πλῆθος γνωμῶν στὸν χρήστη, μέχρις ὅτου βρεῖ ἐκείνη ποὺ συμφωνεῖ μὲ τὴν δική του, αὐτὴν ποὺ «τὸν ἀναπαύει». Παραδοσιακά, ἀνάπαυση νοιώθει κανεὶς μέσα ἀπὸ μιὰ εἰλικρινῆ, ἀπλή καὶ ἀληθινὴ σχέση μὲ τὸν πνευματικό, ὥστόσο, στὴν ἐποχὴ μας, ἀνάπαυση αἰσθάνονται πολλοὶ ὅταν βροῦν πνευματικό ποὺ θὰ συμφωνεῖ μαζί τους σὲ ὅλα.

Ἡ Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ ἐκμηδενίζει καὶ νὰ ἰσοπεδώνει τὸν ἄνθρωπο, τὸν καλεῖ νὰ ἐξέλθει ἀπὸ τὴν ἐγωϊστικὴ τοῦ αὐτάρκεια καὶ νὰ ζήσει τὴν κοινωνία! Εἶναι μιὰ πρόσκληση καὶ ταυτόχρονα πρόκληση!

Εὐχηθεῖτε, παρακαλῶ, νὰ ἀπαντήσουμε πρὸς δόξαν Θεοῦ! Μὲ ἐκκλησιαστικό φρόνημα, ποιμαντικὴ διάκριση καὶ ταπείνωση. Νὰ μὴν ἀλλοτριωθοῦμε, ἀλλὰ νὰ εὐαγγελισθοῦμε τὸ ἀναστημένο ἦθος ἑνὸς ἄλλου ἐκκλησιαστικοῦ τρόπου ὑπαρξης.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.